

Brüssel, 13.9.2012
COM(2012) 494 final

**KOMISJONI TEATIS EUROOPA PARLAMENDILE, NÕUKOGULE, EUROOPA
MAJANDUS- JA SOTSIAALKOMITEELE NING REGIOONIDE KOMITEELE**

Meremajanduse kasv:

jätkusuutliku majanduskasvu võimalused mere- ja merendusvaldkonnas

(EMPs kohaldatav tekst)

KOMISJONI TEATIS EUROOPA PARLAMENDILE, NÕUKOGULE, EUROOPA MAJANDUS- JA SOTSIAALKOMITEELE NING REGIOONIDE KOMITEELE

Meremajanduse kasv:

jätkusuutliku majanduskasvu võimalused mere- ja merendusvaldkonnas

(EMPs kohaldatav tekst)

1. SISSEJUHATUS

Kui võtame kokku kogu majandustegevuse, mis sõltub merest, siis langeb ELi meremajanduse¹ arvele 5,4 miljonit töökohta ja kogulisandväärtusena ligi 500 miljardit eurot aastas². Merega on seotud 75 % Euroopa väliskaubandusest³ ja 37 % ELi sisekaubandusest⁴. Suur osa sellest tegevusest on koondunud Euroopa rannikualadele, kuid sugugi mitte kogu tegevus. Ka mõnes sisemaariigis on väga edukaid laevavarustuse tootjaid.

Meri ja rannikualad on majanduse liikumapanevaks jõuks. Geograafilisest asukohast tingitud avatuse tõttu on sadamad ja rannikul paiknevad omavalitsused traditsiooniliselt olnud uute ideede ja innovatsiooni keskuseks. Lisaks traditsioonilisele innovatsioonipüüdlusele on nüüd mängu tulnud kolm uut tegurit.

- Esiteks on avameretöodes toimunud kiire tehniline areng, mis võimaldab teha töid üha sügavamates vetes. Robootika, videovalve ja sukeldatav tehnika integreeritakse masinatesse nüüd juba tavapäraselt, kümme aastat tagasi oli see mõeldamatu.
- Teiseks oleme üha enam teadlikud sellest, et maa ja magevesi on piiratud ressursid. Metsade jätkuv raiumine või märgalade kuivendamine jätab tulevased põlvkonnad ilma hüvedest, mida need meile pakuvad. Peame vaatama, kuidas saada ookeanist, mis katab 71 % planeedi pinnast, inimestele eluks vajalikke vahendeid nagu toit ja energia, ning kuidas teha seda säästvamalt. Ka keskkonnaalaste eesmärkide täitmine võib olla innovatsiooni ja majanduskasvu allikaks.
- Kolmandaks on kasvuhoonegaaside heitkoguste vähendamise vajadus ajendanud kasutama avamere taastuvenergiarajatisi, kuid andnud ka uue impulsi energia säästmiseks ja täiendava põhjuse meretranspordi eelistamiseks maismaatranspordile, kuna see tekitab vähem heitkoguseid tonnkilomeetri kohta. On küllaltki suur potentsiaal neid heitkoguseid veelgi vähendada määral,

¹ V.a sõjaline tegevus.

² Põhineb meremajanduse kasvu uuringul „Ookeanide, merede ja rannikualade jätkusuutliku majanduskasvu stsenaariumid ja ajendid,” ECORYS, 2012. <https://webgate.ec.europa.eu/maritimeforum/content/2946>

³ Mahu järgi.

⁴ Tonnkilomeetri kohta.

mis vastab 3 %-le kasvuhoonegaaside koguheitest, kui laevade energiatõhusust jätkuvalt täiustada.

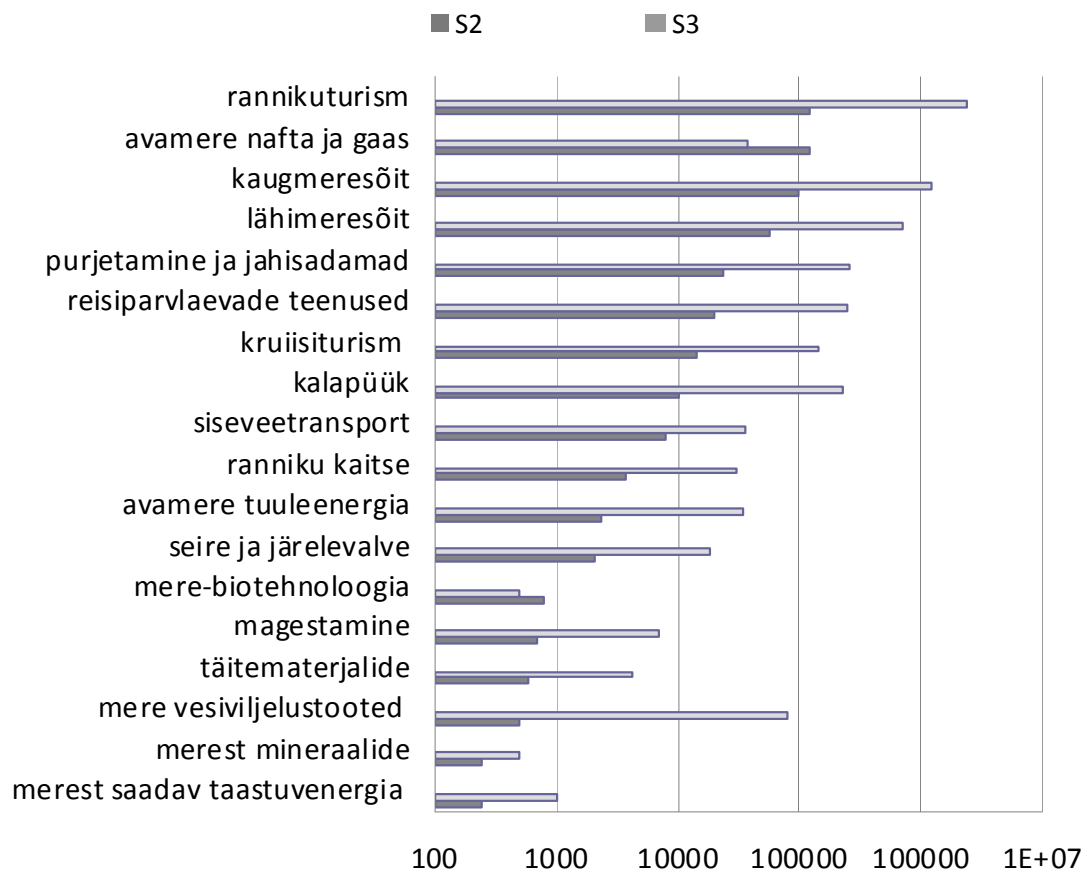
Kõik see on avanud võimalused meremajanduse kasvuks – see on algatus, millega soovitakse Euroopa ookeanide, merede ja rannikualade kasutamata ressursid rakendada uute töökohtade loomise ja majanduskasvu huvides. Kui teha asjakohased investeeringud ja uuringud, on võimalused märkimisväärsed. Majanduskasv meresektoris pakub uusi ja innovatiivseid viise ELi praegusest majanduskriisist väljaaitamiseks. Selline majanduskasv esindab strateegia „Euroopa 2020” merendusosalast mõõdet. See võib kaasa aidata ELi rahvusvahelisele konkurentsivõimele, ressursitõhususele,⁵ töökohtade loomisele ja uute majanduskasvu allikate leidmisele, kaitstes samaaegselt bioloogilist mitmekesisust ja merekeskkonda ning säilitades teenused, mida pakuvad meile terved ja vastupanuvõimelised mere- ja ranniku ökosüsteemid.

Käesoleva teatisega viiakse edasi komisjoni integreeritud merenduspoliitikat ja käivitatakse protsess, mis paigutab meremajanduse kindlalt liikmesriikide, piirkondade, ettevõtete ja kodanikuühiskonna plaanidesse. Teatises kirjeldatakse, kuidas liikmesriigid ja ELi poliitikavaldkonnad juba praegu toetavad meremajandust. Seejärel vaadeldakse konkreetseid valdkondi, kus sihipärane tegevus võib anda täiendava stiimuli. Teatisele järgnevad edaspidi mitmed algatused nende valdkondade kasvupotentsiaali uurimiseks ja arendamiseks.

2. MIS ON MEREMAJANDUS?

Meremajanduse üksikud sektorid on üksteisest vastastikku sõltuvad. Need tuginevad ühistele oskustele ja jagatud infrastruktuurile, nagu sadamad ja elektrijaotusvõrgud. Need sõltuvad sellest, et kõik kasutaksid merd säästvalt.

⁵ Vt „Ressursitõhusa Euroopa tegevuskava”, KOM(2011) 571.

Joonis 1. Mere ja merendusega seotud tööhõive ja majandustegevuse maht. Pöörake tähelepanu logaritmskaalale.

Joonisel 1 on kujutatud meremajanduse väärtusahelad väljendatuna kogulisandväärtuse ja tööhõive kaudu. See hõlmab neile eelnevaid ja järgnevaid tegevusi. Näiteks on laevaehituse ja laevavarustuse tähtsate sektorite tegevused jaotatud asjaomaste väärtusahelate vahel.

Aastaks 2020 võib pilt olla juba teistsugune. Meil on vaja valmistuda tehniliseks progressiks, demograafilisteks muutusteks, loodusressursside vähenemiseks ja majanduskasvuks riikides, mis ei ole praeguseks veel nii arenenud, sh meie naaberriigid. Olulisteks tööandjateks jäävad mitmed traditsioonilised tegevusvaldkonnad, kuid tärkavates tööstusharudes luuakse uusi töökohti.

Meremajandusel tuleb olla jätkusuutlik ja arvestada võimalike keskkonnakaalutlustega, kuna merekeskkond on kergesti kahjustatav. Tuleb pingutada, et vähendada merendustegevuse sellist negatiivset keskkonnamõju nagu saasteainete heide ja kahjulike ainete väljutamine keskkonda.

3. LIIKMESRIIKIDE TOETUS MEREMAJANDUSELE

Liikmesriigid teevad juba praegu strateegilisi investeeringuid, et vallandada meremajanduse võimalusi. Näiteks võib tuua Iirimaa programmi INFOMAR,⁶ mille raames kaardistatakse mereressursse, ning Bremerhaveni sadama renoveerimise niisuguseks, et see vastaks avamere tuuleenergia tootjate ja tarnijate vajadustele. Käimasoleva kaheksa miljardi eurose maksumusega MOSE projekti eesmärk on kaitsta Veneetsia linna üleujutuste ja morfoloogilise lagunemise eest.

Seadusandlikud meetmed, mis suurendavad investorite kindlustunnet selles, et planeerimisprotsessides või infrastruktuuri ühendustes ei juhtu ettenägematuid viivitusi, võivad anda investeerimisele sama suure tõuke kui rahaline toetus. Ühendkuningriigi transpordiministeerium andis „Sadama mõjuvõimu tugevdamise korraldusega” sadamale London Gateway seadusjärgsed volitused sadama ja jaotuskeskusena tegutsemiseks. See 1,5 miljardi naela suurune erainvesteering aitab vähendada CO₂ heitkoguseid, kuna võimaldab tuua konteinerid lähemale nende lõppsihtkohale, samuti luuakse selle raames 2013. aasta lõpuks 12 000 uut töökohta.

On kindlaks tehtud, et rahastamisele ligipääsu puudumine ja sobivate oskustega töötajate nappus on majanduskasvu pidurdavad tegurid peaaegu kõigis majandussektorites. Meremajanduse sektoris lahendavad liikmesriigid seda merendusklasterite loomisega. Klasterid on rühmitused, mis koondavad suuremaid tööstusettevõtteid, väiksemaid tarnijaid ja haridusasutusi, mis kõik tugevdavad üksteist lähestikku asudes. Geograafilisest lähedusest tulenev parem teabevahetus tähendab seda, et koolituskursuste ja uuringute kaudu saab rahuldada kohaliku tööstuse vajadusi ning tarnijad suudavad turust aru saada ja prognoosida tulevikusuundumusi. Näitena võib tuua avamereenergia tööstuse Šotimaal ja laevaremondiettevõtte Prantsusmaal Brestis, kus paikneb kogu riigi suurim merendusklaster „Pôle de compétitivité mer”. Oostendes on tehtud maa ja kaid kättesaadavaks uurimisinstituudi ligidal asuvatele taastuenergiaettevõtetele ning Galway mereinstituut töötab koos suurte rahvusvaheliste ettevõtete ja väikeettevõtetelega välja uusi ideid merevaatlusteks ja teabevahetuseks projekti SmartBay raames.

Selleks et ühiselt kokkulepitud tööprogrammide kaudu tõhusamalt lahendada mahukaid teadusküsimusi, teevad liikmesriigid koostööd ühise kavandamise algatuse „Terved ja tulutoovad mered ja ookeanid” raames.

4. KÄIMASOLEVAD ELI ALGATUSED

ELi poliitikameetmed on kavandatud tugevdama liikmesriikide ja piirkondade jõupingutusi ja varustama neid ühisosaga meremajanduse edendamiseks. Meetmed on järgmised.

- (1) Komisjoni algatus „Mereala ruumiline planeerimine ja rannikualade integreeritud majandamine”, mis peaks andma ettevõtjatele investeerimisotsuste tegemiseks vajaliku õiguskindluse.

⁶

Iirimaa mereressursside säästva arengu integreeritud kaardistamine.

- (2) Algatus „Merealased teadmised 2020”⁷. Selle raames luuakse riikide andmekogumissüsteemidel põhinev teadmiste integreeritud infrastruktuur, mis pakub interneti kaudu Euroopa tasandi andmetooteid. See hõlmab ka suurprojekti eesmärgiga koostada Euroopa vetest 2020. aastaks ühtne digitaalne mitme resolutsiooniga merepõhjakaart ning anda ajakohastatud teavet veesamba kohta. Nende abil saavutatakse suurem tõhusus ja innovatsioon, millest loodetav kasu ulatub 500 miljoni euronni aastas⁸.
- (3) Ühine teabejagamiskeskond (CISE)⁹ seire korraldamiseks ELi merendusvaldkonnas. See võimaldab ohutu navigeerimise või kalanduskontrolli eest vastutavatel merendusega seotud ametiasutustel jagada teavet riskide ja ohtude kohta. See vähendab merel tegutsevate ettevõtjate kulusid ja riske.
- (4) Merestrategie raamdirektiiv,¹⁰ millega kehtestatakse ökosüsteemil põhinev lähenemisviis eesmärgiga tagada, et inimtegevuse mõju keskkonnale hoitakse tasemel, mis võimaldab hea keskkonnaseisundi saavutamist 2020. aastaks. Rio+20 tippkohtumisel võetud kohustused on samuti suunatud elurikka mereökosüsteemi säästvale kasutamisele.
- (5) Euroopa piirideta meretranspordiruum, mille eesmärk on lihtsustada haldusmenetlusi meretranspordi jaoks¹¹ ning mida tuleks edasi arendada nn siniseks vööndiks, mis võimaldab vaba liikumist merel nii Euroopas kui ka mujal.
- (6) Euroopa 23 miljonile väikese ja keskmise suurusega ettevõtjale rahastamisele juurdepääsu hõlbustamise tegevuskava, mille komisjon võttis vastu 2011. aasta detsembris,¹² ning ettepanek uue ELi raamistiku loomiseks, millega luuakse riskikapitalifondide jaoks tõeline ühtne turg¹³.
- (7) Haridus- ja koolitusmeetmed, mida finantseeritakse tulevasest programmist „Erasmus kõigile”, näiteks teadmusühendused ja valdkondlikud oskusühendused; vahendid oskuste ja kvalifikatsiooni vastastikuse tunnustamise lihtsustamiseks, näiteks üleeuroopalised kutsekvalifikatsioonide raamistikud; samuti oskuste ja tööturu vajaduste parem prognoosimine, kasutades selleks Euroopa valdkondlikke nõuandekogusid ja ülevaadet oskuste kohta Euroopa Liidus.
- (8) ELi programmid mere- ja merendusuringute ning innovatsiooni edendamiseks,¹⁴ mida rahastatakse raamprogrammi kaudu. Need hõlmavad selliseid sihtotstarbelisi algatusi nagu seitsmenda raamprogrammi algatus „Homme ookean”, mille eesmärk on parandada arusaamist merekeskkonnast ja selle kliimaatilistest ja mittekliimaatilistest stressiteguritest ning edendada

⁷ COM(2012) 473 final.

⁸ Euroopa merevaatlus- ja andmevõrgu mõjuhindang, 8.9.2010, SEK(2010) 998.

⁹ KOM(2010) 584 (lõplik).

¹⁰ 2008/56/EÜ.

¹¹ KOM (2009) 10.

¹² KOM (2011) 870.

¹³ KOM (2011) 860.

¹⁴ KOM (2008) 534.

mereressursside säästvat kasutamist. Tulevase „Horisont 2020” programmi eesmärk on teadusuuringud ja innovatsioon toiduohutuse, puhta energeetika, keskkonnasäästliku transpordi, kliimaga seotud meetmete ja ressursitõhususe valdkonnas, samuti mitut teemat läbivad mere- ja merendusuringud.

- (9) Algatus LeaderSHIP 2015, mis on praegu läbivaatamisel eesmärgiga kohandada strateegiat, et paremini lahendada ELi laevaehitussektori ees seisvaid uusi probleeme¹⁵.

ELi rahaline abi 2014.–2020. aasta finantsraamistikus võib neid jõupingutusi tugevdada. Liikmesriigid ja piirkonnad saavad koondada ELi rahastatud investeeringud paljutöötavatesse majandusvaldkondadesse ja neid toetavasse infrastruktuuri.

Merebasseinide strateegiad, mis on loodud Läänemere, Atlandi ookeani ja Aadria-Joonia mere jaoks, täiendavad ettevalmistusi uueks finantsraamistikuks, määrates kindlaks ühised küsimused, lahendused ja meetmed. Need pakuvad liikmesriikidele platvormi, millele tuginedes hakata prioriteetide kindlaksmääramisega tegelema juba varases etapis. Näiteks määravad Atlandi ookeani rannikualade riiklikud ja piirkondlikud ametiasutused praegu Euroopa Komisjoni Atlandi strateegia kaudu kindlaks, milliseid prioriteetseid investeeringuid võiks rahastada 2014–2020 struktuurifondide eelarve vahenditest ning milliseid teadmislünki võiks täita algatuse „Horisont 2020” raames tehtavate teadusuuringutega. Erasektori kaasamine rahastamisse, sealhulgas Euroopa Investeerimispanka kaudu, aitab samuti kaasa meremajanduse potentsiaali vallandamisele.

5. MEREMAJANDUSE KASVU KESKSED VALDKONNAD

Tehnoloogia täiustamiseks ja innovatsiooniks vajaliku tööhõive suurendamise võimaluste ning uurimis- ja arendamistööks vajalike võimaluste analüüs¹⁶, samuti vajadus tegutseda ELi tasandil on viinud järelduseni, et järgmised viis väärtusahelat võivad edendada jätkusuutlikku majanduskasvu ja suurendada tööhõivet meremajanduses. Neile võiksid kasu tuua targad poliitilised otsused, mis võimaldavad erasektoril võtta juhtrolli ja aidata meremajandusel saavutada jätkusuutlikus kasvus peituvad võimalused. Seda loetelu ei tuleks käsitada ammendavana. Käimasolevad ELi algatused julgustavad juba praegu kasutama innovatsiooni sellistes sektorites nagu meretransport. Aja jooksul võivad poliitika edaspidiseks keskendamiseks sobivate valdkondadena esile kerkida teised väärtusahelad.

5.1. Merest saadav energia

Merest saadav energia kätkeb endas võimalust suurendada Euroopa energiaressursi tõhusust, minimeerida energeetikasektori maakasutusvajadust ja vähendada Euroopa kasvuhoonegaaside heitkoguseid (umbes 65 miljoni tonni CO₂ võrra 2020. aastal). Tänu ELi taastuvenergia eesmärkidele ja investeeringute stimuleerimisele (näiteks soodustariifid või rohelised

¹⁵ KOM (2003) 717.

¹⁶ Vt meremajanduse kasvu uuring (Blue Growth Study), ECORYS, 2012.

sertifikaadid), on avamere tuuleenergia tootmine hakanud Euroopas kiiresti suurenema. 2011. aastal moodustas avamere tuuleenergia 10 % installeeritud võimsusest, andis otseselt või kaudselt tööd 35 000 inimesele kogu Euroopas ja moodustas 2,4 miljardit eurot aastainvesteeringutest. 2011. aasta lõpuks oli avamere tuuleenergia koguvõimsus 3,8 GW. Liikmesriikide riiklike taastuvenergia tegevuskavade kohaselt toodetakse 2020. aastal tuuleenergia abil 494,6 TWh elektrienergiat, millest 133,3 TWh toodetakse avamerel. 2030. aastaks võib avamerel toodetav võimsus ületada maismaal toodetava. Avamere tuuleenergiaga suudetakse 2020. aastaks rahuldada 4 % ELi elektrienergia nõudlusest ja 2030. aastaks 14 %. See tähendaks 170 000 töökohta 2020. aastaks ja nende arvu suurenemist 300 000ni 2030. aastaks. Pidevad püüdlused vähendada avamere tuuleenergia tootmistehnoloogia maksumust kiirendavad seda kasvu veelgi. See on Euroopa tuuleenergiaalase tööstusalgatuse energiatehnoloogia strateegilise kava (SET-kava)¹⁷ esmane eesmärk. Selle kavaga tegelevad aktiivselt mitmed liikmesriigid.

Avamere taastuvate energiaallikate kasutamise muud tehnoloogiad on alles varases arendusjärgus ning liikmesriigid kavatsevad 2020. aastaks käiku lasta ainult mõõduka võimsuse 2–4 GW. Väljakutse seisneb selles, et kiirendada ookeanist saadava energia kommertsialiseerimist tehnoloogiakulude vähendamiseks, kuna lähemas tulevikus on oodata ülemaailmse nõudluse kahekordistumist aastas. Eri tehnoloogiatega sobivad erinevad geograafiliste ja okeanograafiliste tingimuste kombinatsioonid. Need tehnoloogiad võimaldavad elektrienergia baaskoormust paremini prognoosida ning kompenseerida tuuleenergia ebastabiilsuse.

- Loodete tamm, tammisarnane rajatis, mida kasutatakse energia saamiseks lahest või jõesuudmest sisse- ja väljavoolava tohutu veemassi abil. Selle tehnoloogia Euroopa parim näide on 240 MW võimsusega La Rance'i elektrijaam Prantsusmaal, suuruselt teine omasarnaste seas maailmas.
- Praegu demonstreeritakse lainejõudu kasutavaid seadmeid ning veealused turbiinid, mida paneb liikuma veevool (kas loodete tekitatud või muu) on lähedal kommertsialiseerimisele. 2012. aastal installeeriti laine- ja vooluenergiat kasutavaid seadmeid koguvõimsusega 22 MW.
- Ookeani soojusenergia muundamine, mille puhul kasutatakse ära ookeani sügava külmema vee ja ookeani pinna või madalama osa soojema vee temperatuuride vahet, et panna tööle soojusmootor. See moodus võiks olla teostatav lahendus Kariibi meres ja India ookeanis asuvate ELi ülemereterritooriumide jaoks.

Mereenergia tehnoloogiate kommertskaitamiseks on vaja investeerida võrguühendustesse ja ülekandevõimsusse. Pikaajalised toetusmehhanismid, mis on osutunud edukaks muud tüüpi taastuvenergiasse investeerimise ergutamisel, on vajalikud ka laine- ja vooluenergiat kasutava tehnoloogia puhul, mis on kujunemisjärgus.

¹⁷ KOM(2007) 723 ja KOM(2009) 519.

Nagu rõhutati hiljuti teatises „Taastuenergia, Euroopa energiaturu oluline osaline”¹⁸, tuleb jätkata pingutusi mereenergiaga seotud teadusuuringute ja arendustegevuse tugevdamisel. See aitab veelgi vähendada kulusid, pikendada seadmete tööiga ja ühtlustada logistikat tehnoloogiate puhul, mis aitavad saavutada 2020. aastaks püstitatud eesmärke. Võttes arvesse ELi uurimisprojektide pikka üleminekuaja, tuleks nüüd rohkem jõudu pühendada sellistele laine- ja veevooluenergia saamise tehnoloogiatele, mis saavutavad küpsuse lähematel aastakümnetel.

ELi meetmetel, sealhulgas rahastamisel, võib olla otsustav roll raamistiku tagamisel, mis annab investoritele kindlustunde investeerimiseks. Euroopa Investeerimispank on aastatel 2005–2011 laenanud avamere tuuleparkidele 3,3 miljardit eurot. Rahastamisvahendi „Programm NER 300”¹⁹ raames saadakse esimese 200 miljoni saastekvoodi müügist 2012. aasta oktoobriks ligi 1,5 miljardit eurot. Üks osa sellest läheb avamereenergia näidisprojektide toetamiseks liikmesriikides. Neid uute tehnoloogiatega seotud jõupingutusi tuleks jätkata ning kaasata näidisprojektide rahastamisse struktuurifondid. Samal ajal tuleb teha jõupingutusi, et sobitada loodete tammide ehitamine ELi looduskaitsealaste õigusaktidega. Seda oleks ehk võimalik teha rannikualade integreeritud majandamise või strateegilise planeerimise raames.

ELi tööstus on merest saadava energia tootmisel maailmas juhtival kohal ja võib ekspordi kaudu panustada CO₂ heite vähendamisse ka mujal kui Euroopas. Sellele lisaks võib uurida sünergia võimalusi tavapärase avamere energeetikaga, näiteks püüda koos lahendada ohutuse ja taristutega seotud probleeme. Komisjoni ettepanek ELi avamere nafta- ja gaasisektori ohutusstandardeid rangemaks muuta²⁰ on võtmetähtsusega algatus. Tavaenergeetikaga koostöö tegemine aitab ELis tagada taskukohase energiavarustuse.

5.2. Vesiviljelus

15,7 % kogu maailmas tarbitavast loomset valgust saadakse kalast. ÜRO Toidu- ja Põllumajandusorganisatsiooni hinnangul²¹ annab vesiviljelus sellest praegu poole ja 2030. aastaks 65 %. ELis on praegu vastav osakaal 25 %. Ülemaailmselt kasvab vesiviljelus 6,6 % aastas, mis teeb sellest kõige kiiremini kasvava loomset toitu tootva majandussektori; selle kasv on isegi kiirem kui maailma rahvastiku iga-aastane 1,8 %-ne juurdekasv. Seega aitab vesiviljelus kaasa inimeste toidulaua üldisele parandamisele. Vesiviljelussektori majanduskasv on Aasias, kus toodetakse üle 89 % maailma kogutoodangust, üle 5 % aastas, kuid ELis on kasv selles sektoris peatunud.

Üle 90 % ELi vesiviljelusettevõtjatest on väikesed ja keskmise suurusega ettevõtjad, kes on loonud ligi 80 000 töökohta²². Vesiviljelusel on kasvuvõimalusi, pakkudes kvaliteetsemat kaupa tarbijatele, kes soovivad valida

¹⁸ COM(2012) 271.

¹⁹ http://ec.europa.eu/clima/policies/lowcarbon/ner300/index_en.htm

²⁰ KOM(2011) 688 (lõplik).

²¹ Maailma kalanduse ja vesiviljeluse olukord 2010. FAO.

²² ELi andmekogumisraamistiku kohaselt 70 258.

värsked, usaldusväärseid tooteid, mis üha sagedamini on toodetud säästvalt või mahemeetoditega. Lisaks saab vesiviljelus aidata rannikul paiknevatel omavalitsustel mitmekesistada tegevust, vähendades samal ajal püügisurvet ja aidates seega säilitada kalavarusid.

Puudus vesiviljeluseks sobivatest merealadest, konkurents maailmaturul ja halduspiirangud, eelkõige seoses loamenetlustega, takistavad selle majandusharu kasvu. Säästlikus vesiviljeluses tuleb ka arvestada võimalikku mõju looduslikele kalavarudele ja vee kvaliteedile. Kapitali vähesuse tõttu on investeringud olnud piiratud alates praeguse majanduskriisi algusest.

Osana ühise kalanduspoliitika reformist²³ teeb komisjon ettepaneku edendada vesiviljelust nn avatud koordinaatsiooni meetodiga, mis põhineb mittesiduvatel strateegilistel suunistel, mitmeaastastel riiklikel strateegiakavadel ja parimate kogemuste vahetamisel. Haldustavasid on võimalik muuta suurel määral, eriti loamenetluste osas. Liikmesriikidel on vaja teada selliseid tootmise suurendamise mooduseid, mis on jätkusuutlikud ja võtavad arvesse teiste ranniku- või mereala kasutajate muresid, näiteks vesiviljeluskasvanduste rajamine avamere tuuleparkidejuurde või integreeritud multitroopsete vesiviljelussüsteemide rajamine. Selliseid meetmeid toetatakse kavandatavast Euroopa Merendus- ja Kalandusfondist²⁴. Tulevasel teadusuuringute ja innovatsiooni programmil „Horisont 2020” peaks samuti olema tähtis roll Euroopa vesiviljeluse kasvupotentsiaali vallandamisel, näiteks uute liikide kasvatamise kaudu või tegevuse kandumisega kaugemale avamerele.

5.3. Mere-, ranniku- ja kruisiturism

Euroopa rannikute harukordne ilu ja mitmekesisus, samuti lai valik puhkerajatisi ja -tegevust muudab need Euroopa turistidest 63 % jaoks eelistatuimaks puhkesihtkohaks²⁵. Mere- ja rannikuturismi allsektor on praeguseks kasvanud kõige suuremaks eraldiseisvaks meremajanduslikuks tegevuseks, kus on hõivatud 2,35 miljonit inimest, mis moodustab 1,1 % ELi kogu tööhõivest²⁶. Üle 90 % ettevõtetest on töötajaid alla kümne inimese. Mõnes piirkonnas on turism rannikul paiknevate omavalitsuste elanikele täiendavaks sissetulekuallikaks, teistes annab aga põhilise sissetuleku.

Ehkki suur osa turistidest ei lähe kaldast kaugemale, suureneb avamerel toimuva tegevuse osatähtsus. Purjetamine kasvab ootuste kohaselt 2–3 % aastas. Kruisiturismitööstus kasvab samuti. Kogu Euroopas saab selles valdkonnas tööd 150 000 inimest ja selle otsene käive on 14,5 miljardit eurot²⁷. ELi laevaehitustehased on olnud edukad selle spetsialiseeritud turu teenindamisel – nii suurte kruisilaevade kui ka väikeste lõbusõidulaevade sektoris.

²³ KOM(2011) 417 ja KOM(2011) 425.

²⁴ KOM(2011)/0804.

²⁵ „Faktid ja arvandmed eurooplaste puhkuseveetmise kohta 1997–1998”, Eurobarometer 48, Brüssel, 1998.

²⁶ Põhineb meremajanduse kasvu uuringu andmetel.

²⁷ Euroopa kruisinoökogu (2011)

http://download.ecorys.com/fuu/downloads/Europe_cruise_industry_markets_2011_ecc_jun11.pdf

Tervislik keskkond on iga liiki mereturismi jaoks põhjaneva tähtsusega ning soodustab ka uute turismiliikide kasvu. Kvaliteetsel suplusveel ning puutumata ranna- ja mereelupaikadel on suur puhkeväärtus. Need suurendavad rannikualade atraktiivsust, mis omakorda suurendab mereturismi ja veesportialade kasvupotentsiaali, selline keskkonnahoidlik turism nagu vaalavaatlus kaasa arvatud. Euroopa turismi ulatuslik mitmekesisus tähendab, et enamik majanduskasvu loovaid algatusi tehakse vältimatult kohalikul või piirkondlikul tasandil. Euroopa iga merebasseini esitab erinevaid väljakutseid ja pakub erinevaid võimalusi, mis nõuavad individuaalset lähenemist. Riiklikel haldusasutustel on vaja välja töötada strateegiline lähenemine investeerimisse, et oleks võimalik ehitada selliseid taristuid nagu sildumiskohad, sadamarajatised ja transport. Kõrgema taseme koolituskursused peavad pakkuma tugevat põhja oskustele, mida on vaja valiva ja tiheda konkurentsiga maailmaturul turuosa hoidmiseks ja suurendamiseks. Sellega peavad kaasnema meetmed, mis aitavad suurendada turismivõimalusi hooajavälisel ajal ning vähendada rannikualade turismi suurt CO₂-jalajälge ja keskkonnamõju.

Võttes arvesse tegevuse laiaulatuslikkust, ohtlikkust ja suure osa praeguse tööjõu oskuste madalat taset, samuti turismi domineerivat mõju Euroopa ranniku- ja merekeskkonnale paljudes piirkondades, võiks merebasseini või ELi tasandi meetmetel olla oluline positiivne mõju. Piiriülene koordineerimine kui üks osa merebasseini strateegiast võiks kaasa aidata suure väärtusega turismipiirkondade väljaarendamisele. Komisjon tegeleb juba sellise küsimusega nagu väikeste ja keskmise suurusega ettevõtete regulatiivne koormus. Varsti alustab komisjon kõnealuse majandussektori tugevdamiseks võetavate edasiste erimeetmete hindamist.

5.4. Merest saadavad mineraalid

Aastatel 2000–2010 on paljude muu kui energia tootmiseks kasutatavate toorainete hinnad kasvanud igal aastal umbes 15 %²⁸ ning selle peamine põhjus on suurenenud nõudlus kiiresti areneva majandusega riikides. On oht, et paljude toorainete puhul tekkib tarnedefitsiit, sealhulgas nende puhul, mis on määratletud Euroopa majanduse jaoks kriitilistena²⁹.

Tehnoloogia areng ja mure varustuskindluse pärast on sundinud kaevandamisettevõtteid vaatama, mida võiks saada merest. Just on hakatud uurima ja merest kaevandama muid mineraale kui liiv ja kruus. Enamik praegusest tegevusest toimub madalas vees. Aastaks 2020 toodetakse 5 % mineraalidest, sh koobalt, vask ja tsink, ookeanide põhjast. 2030. aastaks võib see tõusta 10 %ni. Merest mineraalide kaevandamise aastane üldkäive maailmas võib järgmise kümne aasta jooksul kasvada peaaegu olematust 5 miljardi euronni ja aastaks 2030³⁰ kuni 10 miljardi euronni.

²⁸ WTO (2010) „Kaubanduse kasv väheneb 2011. aastal, kuid 2010. aasta suurele tõusule vaatamata jäävad kriisinähud püsima”, PRESS/628, 7. aprill 2011.

²⁹ Londoni metallibörsi (LME) andmetel tõusevad ajavahemikul 2000–2010 paljude värviliste põhimetallide hinnad umbes 256 %. Vt ka KOM(2011) 25 (lõplik) ja sellega kaasnevad töödokumendid.

³⁰ Põhineb hinnangutel, mis tööstuse sidusrühmad on andnud meremajanduse kasvu uuringu käigus.

Majanduslikult teostatavaks võib saada ka lahustunud mineraalide, nagu boor või liitium, ekstraheerimine mereveest. Kõige paljulubavamad varud on leitud metallilistest sulfiididest, mis kerkivad üles hüdrotermilise maagi ladestustest (nn hüdrotermilised lõõrid) vulkaaniliselt aktiivsetes piirkondades. Temperatuur ja rõhk on neis piirkondades äärmuslikud ja veel on teadmata, kuidas mõjub häirimine neile merekeskkonna bioloogilise mitmekesisuse varaaitudele, mida tuleks kaitsta ÜRO mereõiguse konventsiooni kohaselt³¹. Selline tegevus leiab praegu aset peamiselt riikliku jurisdiktsiooni all olevatel aladel (majandusvööndid ja mandrilava), kust on maaki kergem maismaale transportida. Siiski leidub võimalusi ka väljaspool riikliku jurisdiktsiooni all olevatel merealadel. Neil aladel vastutab tegevuse organiseerimise ja kontrolli eest, sh igasuguse mineraalidega seotud tegevuse eest Rahvusvaheline Merepõhjaorganisatsioon (ISA). See hõlmab merekeskkonna kaitset vastavalt Ühinenud Rahvaste Organisatsiooni mereõiguse konventsioonile, mille osalised on nii EL kui ka kõik tema liikmesriigid.

Kui mineraalide tootmine merepõhjast tõepoolest laieneb, siis on eriotstarbeliste laevade ja veealuse töö pikaajaliste kogemustega Euroopa ettevõtted kvaliteetsete toodete ja teenuste pakkumiseks heal positsioonil. Nende jätkuv konkurentsivõimelisus rahastamisele sõltub juurdepääsust olemuslikult riskantsel turul, samuti sihtotstarbelisest teadus- ja arendustegevusest kaevandamistehnika valdkonnas, võimest saada lubasid rahvusvahelistes vetes tegutsemiseks ja tõhusatest meetmetest ainulaadsete ökosüsteemide kahjustamise vältimiseks. Meremineraalide sektoril võib olla kasu avamere nafta- ja gaasisektori sellealastest kogemustest.

ELi toetus võib hõlmata meetmeid, millega tagatakse, et Euroopa ettevõtteid ei tõrjuta meremineraalide väärtusahela kasutamisel kõrvale riigilt toetust saavate konkurentide poolt. See võib hõlmata katsemeedet tooraineid käsitleva Euroopa innovatsioonipartnerluse ettepaneku³² raames, mida toetab ELi struktureeritud teadustöö, milles käsitletakse peamisi tehnoloogiaküsimusi. ELi osalus aitab tagada kõrgete keskkonnavaluste, õiguslike ja turvastandardite järgimise.

5.5. Merebiotehnoloogia

Veealune maailm on suures osas läbi uurimata ning see tähendab, et muude mereorganismide kui kalade ja koorikloomade panust meremajanduse sisendina alles hakatakse tunnustama, osaliselt uue tehnoloogia tõttu, mis võimaldab järjestada elusorganismide geene. Juba on tehtud edusamme. Viirusevastased ravimid Zovirax ja Acyclovir saadi Kariibi mere käsnadest eraldatud nukleosiididest. Yondelis, mida saadi väikesest pehmekehalisest mereloomast, oli esimene merelist päritolu vähivastane ravim. Mere bioloogilise mitmekesisuse uurimine aitab meil nüüd aru saada näiteks sellest, kuidas saab uute tööstuslike ensüümide või ravimite väljatöötamiseks kasutada organisme, mis suudavad välja kannatada äärmuslikku temperatuuri ja rõhku ning kasvada ilma valguseta. Samal ajal sunnib mure biokütusena

³¹ ÜRO mereõiguse konventsioon, artikkel 194 lõige 5.

³² COM (2012) 82.

kasvatatavate maismaakultuuride veevajaduse ja mõju pärast maakasutusele uurima, kuidas kasutada vetikaid biokütuse allikana, samuti kuidas saada kõrge lisandväärtusega kemikaale ja bioaktiivseid ühendeid.

Ehkki praegu on selle sektori tööhõive Euroopas suhteliselt väike ja kogulisandväärtus ainult 0,8 miljardit eurot, siis tõuseb selle valdkonna majanduskasvu puhul kõrge kvalifikatsiooniga töötajate tööhõive, eriti juhul, kui mereorganismidest suudetakse saada läbimurdelisi ravimeid, samuti pakub see palju võimalusi järgmise tasandi ettevõtetele. Lühidalt öeldes on oodata kõnealuse sektori kasvu nišituruna, mis keskendub kõrgväärtuslikele toodetele tervishoiu-, kosmeetika- ja tööstuslike biomaterjalide sektoris. 2020. aastaks võib see kasvada keskmise suurusega turuks, laienedes toidu-, sööda- ja keemiatööstuses kasutatavate leidvate metaboliitide ja esmaste koostisainete (rasvad, suhkrud, polümeerid, valgud) tootmisele. Kolmandas etapis, umbes 15 aasta pärast ja sõltuvalt tehnoloogilistest läbimurretest, võiks merebiotehnoloogiasektor toota toiduturule juba masstooteid, samuti mitmesuguseid suure lisandväärtusega eriotstarbelisi tooteid.

Selle protsessi kiirendamiseks on vaja kombineerida ookeanielu põhiuuringud võimalike tööstuslike rakenduste rakendusuringutega, kus edu on väikese tõenäosusega, kuid seda tasuvam.

Strateegiline lähenemisviis uuringutele ja innovatsioonile annab teadusliku ja tehnilise aluse strateegiliste otsuste põhjendamiseks, mida vajavad kerkivad uued tööstussektorid. Tehniliste kitsaskohtade kõrvaldamine selles valdkonnas aitab kogu sektoril investoritele atraktiivsemaks muutuda. See aitab ELi vastaval tööstusel minna arendamisjärgust üle innovatiivsete toodete kommersialiseerimisele. Euroopalik lähenemisviis tõstab poliitikute, erasektori ja üldsuse teadlikkust potentsiaalsetest mere-vesiviljelustoodetest.

6. KOKKUVÕTE

Käesolevas teatises on määratletud viis valdkonda, kus täiendavad jõupingutused ELi tasandil võiksid kooskõlas strateegia „Euroopa 2020” eesmärkidega edendada meremajanduse pikaajalist arengut ja suurendada töökohtade arvu. Suurenenud teadlikkus meremajandusest ja edasine analüüs võivad tuua kaasa teisi paljulubavaid valdkondi ELi poliitika kujundamiseks.

Komisjon analüüsib teatises väljatoodud viie valdkonna edasisi poliitikavalikuid igaihe puhul neist ning kaalub edasisi algatusi. See hõlmab järgmist:

- hinnatakse valikuvõimalusi, et anda ettevõtjatele kindlustunne mere taastuenergiasse investeerimiseks, võttes arvesse raamistikku, mille annab energiatehnoloogia strateegiline kava, eesmärgiga käsitleda mereenergiaga seotud küsimusi 2013. aastal vastuvõetavas teatises;
- tehakse koostööd liikmesriikidega, et arendada parimaid tavasid ja leppida kokku ELi vesiviljeluse strateegilised suunised, mis peaks vastu võetama 2013. aasta algul;

- hinnatakse, kuidas mere- ja rannikualade turism saab täiendavalt panustada majanduskasvu ja luua kindlaid töökohti, parandades samal ajal selle valdkonna keskkonnasäästlikkust. Mõjuhindamisele järgneb 2013. aastal teatis;
- hinnatakse, kuidas Euroopa tööstus võib saada konkurentsivõimeliseks mineraalide kaevandamises merepõhjast ning kuidas paremini tagada, et see tegevus ei takistaks tulevastel põlvkondadel saamast kasu siiani puutumata ökosüsteemidest. Mõjuhindamisele järgneb 2014. aastal teatis;
- hinnatakse merebiotehnoloogia võimalusi mereelu mitmekesisuse ärakasutamiseks. Mõjuhindamisele järgneb 2014. aastal ka teatis.

Igas kõnealusel valdkonnas alustatakse valikuvõimaluste hindamist liikmesriikide, tööstuse ja teiste asjaomaste sidusrühmadega konsulteerimisest, et välja töötada ühised lähenemisviisid. See annab lisatõuke, mida meremajandusel on vaja selleks, et anda positiivne panus Euroopa majanduse tulevikku, kaitstes samal ajal meie ainulaadset merekeskkonda tulevaste põlvete huvides.